

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЧЕТВРТ ОДДЕЛ

БОЖКОВ против БУГАРИЈА

(Жалба бр. 3316/04)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

19 април 2011 год.

КОНЕЧНА

19/07/2011

Оваа пресуда стана конечна според член 44 § 2 од Конвенцијата. Истата може да биде предмет на редакциски измени.

СЛУЧАЈОТ БОЖКОВ ПРОТИВ БУГАРИЈА,

Во случајот Божков против Бугарија, Европскиот суд за човекови права (Четврт Оддел), заседавајќи во Совет составен од:

Николас Браца, *Претседател*,

Лех Гарлицки,

Љиљана Мијовиќ,

Свер Ерик Јебенс,

Здравка Калајџиева,

Небојша Вучиниќ,

Винсент А. де Гетано, *суди*,

и Лоренс Ерли, *Секретар*,

Расправајќи на затворена седница на 29 март 2011 год.,

Ја донесе следнава Пресуда, усвоена на истиот датум:

ПОСТАПКА

1. Случајот е инициран со жалба (бр. 3316/04) против Република Бугарија поднесена до Судот според член 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основни слободи („Конвенцијата“) од страна на бугарски државјанин, г. Божидар Михајлов Божков („жалителот“), на 22 јануари 2004 година.

2. Жалителот бил застапуван од г. Ј. Грозев, адвокат од Софија. Владата на Република Бугарија („Владата“) била застапувана од владиниот агент, г-ѓа М. Димова, од Министерството за правда.

3. Жалителот тврдел дека неговото обвинение и казна за пишување статија во весник е кршење на неговото право на слободно изразување.

4. На 24 јуни 2008 год. Претседателот на петтиот оддел одлучи за жалбата да ја извести Владата. Исто така беше одлучено да се испита основаноста на жалбата во времето на нејзиното поднесување (член 29 § 1 од Конвенцијата), и да се спроведат постапките во случајот истовремено со оние во Касабова против Бугарија (бр. 22385/03) (Правило 42 (порано 43) § 2 од Деловникот на Судот).

5. Жалбата подоцна била доделена на Четвртиот оддел на Судот, по новоформираните оддели на Судот на 1 февруари 2011 год.

ФАКТИ**I. ФАКТИЧКА СОСТОЈБА****A. Жалителот и весникот**

6. Жалителот, роден во 1968 год., е новинар по професија. Во тоа време бил вработен од „Сега“, национален дневен весник и работел како кореспондент во родниот град Бургас.

Б. Историјат

7. Во бугарскиот образовен систем, по седмо или осмо одделение, кога учениците го завршуваат основното образование, тие можат да продолжат во општо или во специјализирано средно училиште. Наставната програма во општите средни училишта обично не опфаќа интензивно изучување на посебни предмети, како што се математика, странски јазици или инженерство. Уписите во тие училишта се вршат единствено врз основа на документи и обично не претставуваат проблем. Наставната програма во специјализираните средни училишта опфаќа изучување на такви предмети и учениците се примаат исклучиво врз основа на конкурентни тестови кои се одржуваат во јуни (училишната година во Бугарија започнува на 15 септември). Според прописите издадени од страна на Министерството за образование и наука, учениците со одредени здравствени состојби можат да бидат примени во специјализираните средни училишта без тестови, како мерка за исклучок.

8. На 5 мај 2000 год., Директорот на инспекторатот за образование во Бургас, територијална поделба на Министерството за образование и наука, именуваше комисија за избор на ученици кои ќе бидат примени во специјализираните средни училишта со одредени хронични здравствени состојби или посебни образовни потребни. Членовите на комисијата беа четворица вработени во инспекторатот, г-ѓа Т.К., г-ѓа А.М., г. Р.Е. и г. Г.Д. и педијатар, д-р Н.П.

9. На 12 јуни 2000 год. четиринаесет родители на деца кои полагаа испити за конкурентност за да бидат примени во специјализираните средни училишта напишаа писмо до Министерството за образование и наука. Тие рекоа дека стопедесет и седум деца биле примени во специјализираните средни училишта во Бургас врз основа на здравствената состојба, а не според испитите за конкурентност. Повеќето од нив биле очигледно деца на лекари, помошен медицински персонал и наставници. Родителите се жалеа дека додека тие плаќаа илјадници левови за приватни подготвителни часови, одредени ученици се фалеле дека ќе бидат примени во Англиското средно училиште во Бургас со плаќање на 300 бугарски левови (БГН); навистина, само еден месец подоцна ова стана факт. Тие наведоа неколку примери на совршено здрави деца на кои им се дијагностицирани сериозни хронични болести. Тие рекоа дека не ја обвинуваат приемната комисија, која речиси и да не ги забележувала претходните

СЛУЧАЈОТ БОЖКОВ ПРОТИВ БУГАРИЈА,

заклучоци на лекарите и ги распределувала учениците во училишта во зависност од природата на нивните наводни здравствени проблеми. Тие инсистираа Министерството да воспостави посебна комисија за да спроведе истрага. Голем број на родители последователно одржуваа дневни јавни протести пред зградата на инспекторатот за образование во Бургас.

10. По оваа жалба, на 7 јули 2000 год., Министерот за образование и наука назначи тројца службеници од Министерството да ја проверат работата на приемната комисија. Работејќи помеѓу 10 и 14 јули 2000 год., тројцата службеници дадоа извештај од пет страници на 18 јули 2000 год. Извештајот, кој не беше објавен за јавноста, наведе дека комисијата извршила голем број на прекршоци на прописите за упис во училиштата, како што се прием на ученици кои немаат задолжителни здравствени состојби, давајќи наоди врз основа на неважечки медицински документи и недоследно документирање на нејзините активности. Таа исто така наведе дека постојат наоди дека д-р Н.П. фалсификувал документи. Предлозите од извештајот вклучуваа „изрекување на дисциплински казни за членовите на комисијата, сразмерни на прекршоците кои се откриени и во согласност со Трудовиот законик“. На 25 септември 2000 год. Министерот, на г-ѓа Т.К., г-ѓа А.М., г. Р.Е. и г. Г.Д., им одреди дисциплински казни „опомена пред отпуштање од работа“, наведувајќи голем број на прекршувања и превиди во постапките за прием во училиштата.

11. Одреден период по тој настан, канцеларијата на окружниот обвинител на Бургас спроведе истрага во врска со г-ѓа Т.К., г-ѓа А.М., г. Р.Е. и г. Г.Д. На 12 декември 2002 год., вовеле формална истрага против „вмешаните службеници од инспекторатот за образование“ под сомнение за примање мито. Во текот на оваа истрага, властите разговараа со четворицата службеници, со некои родители кои се пожалија во Министерството за образование и наука и со родители кои наводно дале мито за нивните деца да бидат примени во „специјализираните“ училишта. На 28 октомври 2003 год., канцеларијата на обвинителот одлучи да ја прекине истрагата без да даде обвиненија. Беше речено дека иако службениците навистина ги прекршиле нивните задолженија и добиле дисциплински казни како резултат на тоа, немало докази дека тие тоа го сториле како резултат на земање мито.

В. Спорната статија

12. Жалителот дознал за приказната и одлучил да ја раскаже во статија која се појавила на страници 1 и 2 во изданието на „Сега“ од 11 септември 2000 год. под наслов „Скандал со мито во средните училишта во Бургас“. Статијата имаше поднаслов „[Министерството за образование и наука] отпушта од работа четири експерти за земање пари од болни деца“ и потпис на жалителот, и гласи, во делот кој е соодветен, како што следува:

„Четворица вработени во инспекторатот во Бургас ќе бидат казнети затоа што земале мито во врска со примањето на болни деца во елитни средни училишта, дознава „Сега“. Министерот за образование [Д.Д.] за нивната судбина ќе одлучи денес. [г. Р.Е.], [г. Г.Д.], [г-ѓа Т.К.] и [г-ѓа А.М.] беа ангажирани да состават список на ученици со вродени или стекнати болести кои ќе го продолжат нивното образование во елитни средни училишта.

Истрагата на инспекторите од Софија која се одвиваше помеѓу 10 и 15 јуни откри дека четирите службеници, заедно со [д-р Н.П.], примиле 40 луѓе во средните училишта и професионалните средни училишта врз основа на фалсификувани медицински потврди.

Според прописите [од Министерството], децата со посериозни болести треба да се стават повисоко на списокот.

Сепак, проверката покажа дека овие места се заземени од страна на деца во чии медицински картони намерно се вметнати непостоечки компликации. Документите беа обезбедени од страна на [д-р Н.П.] и комисијата не ја провери нивната точност.

Аферата беше разоткриена откако лутите родители на децата чии апликации беа одбиени испратија писмо до [Министерството за образование и наука]. Комисијата на претставници од министерствата за образование и здравство предлага четирите експерти да се отпуштат од работа како дисциплинска мерка, а на [д-р Н.П.] да му се изрече забрана за вршење медицинска пракса.

Засегнатите не дадоа коментар за медиумите, а [д-р Н.П.] е недостапен две недели“.

13. Во дополнителна статија објавена на 16 септември 2000 год. под наслов „Син парламентарец ветува дека ќе го прикрие скандалот со лажни медицински картони во Бургас“, жалителот повторно извести во врска со приказната, цитирајќи ги коментарите дадени од страна на д-р Н.П. и наведувајќи дека Министерот за образование и наука требало да одлучи неколку дена порано дали да изрече дисциплински казни за г-ѓа Т.К., г-ѓа А.М., г. Р.Е. и г. Г.Д.

Г. Постапки против жалителот

1. Постапките пред Окружниот суд во Поморие

14. На 7 декември 2000 год. г-ѓа Т.К., г-ѓа А.М., г. Р.Е. и г. Г.Д. поднесоа кривична жалба против жалителот и главниот уредник на „Сега“ во Окружниот суд во Бургас (*Бургаски районен суд*). Тие тврдеа дека со пишувањето и објавувањето на статијата од 11 септември 2000 год., жалителот раширил, а уредникот дозволил да се рашират, штетни изјави за нив и им припишал прекршок. Од нивна гледна точка, со тоа жалителот и уредникот извршиле клеветата, спротивно на членовите 147 § 1 и 148 § 2 од Кривичниот законик (види ставови 28 и 29 подолу). Тие бараат надомест во висина од 30,000 БГН.

15. Во одреден момент во текот на постапките, тужителите ги повлекоа обвиненијата против главниот уредник на „Сега“.

16. Окружниот суд во Бургас одржа сослушувања на 19 април и 18 мај 2002 год. Судијата кој го испитуваше случајот исто така беше задолжен за друг случај кој четворицата тужители го поведоа против друг новинар во врска со статија за истите настани. По осудувањето на другиот новинар на 11 мај 2002

СЛУЧАЈОТ БОЖКОВ ПРОТИВ БУГАРИЈА,
год.¹, судијата се повлече од случајот, наведувајќи негативни коментари дадени од страна на жалителот за нејзината пресуда во другиот случај. На 12 јули 2002 год., сите судии од Окружниот суд во Бургас наведоа дека тие не сакаат да учествуваат во истражувањето на случајот, наведувајќи ги јавните протести од страна на новинарите и емитувањето на тврдења дека сите тие се пристрасни против жалителот. Според тоа, на 25 јули 2002 год., Врховниот касационен суд нареди случајот да се пренесе во Окружниот суд во Поморие (*Поморийски районен съд*).

17. Судието пред Окружниот суд во Поморие се случи на 6 ноември и 18 декември 2002 год. и на 29 јануари и 14 февруари 2003 год. Судот слушна докази од жалителот, тужителите и голем број на сведоци повикани од двете страни, вклучувајќи го и надзорникот на четворицата тужители и заменикот обласен управител на Бургас.

18. Во пресудата од 14 февруари 2003 год. Окружниот суд во Поморие го прогласи жалителот за виновен за ширење на штетни изјави во печатените медиуми за г-ѓа Т.К., г-ѓа А.М., г. Р.Е. и г. Г.Д., службеници кои ги спроведувале своите задолженија, во спротивно на член 148 §§ 1 (2) и (3) и 2 во врска со член 147 § 1 од Кривичниот законик. Судот го ослободи жалителот од обвиненијата за тоа што им припишал прекршоци и затоа што го извршил прекршокот во јавност, спротивно на член 148 §§ 1 (1) и 2 од Законикот. Судот го примени член 78а од Законикот (види став 32 подолу) и ја замени кривичната одговорност на жалителот со четири административни парични казни од по 500 БГН секоја. Понатаму, судот му нареди на жалителот да го плати надоместокот за секој од тужителите за нематеријална штета во износ од 100 БГН, плус камата од 11 септември 2000 год. до решавање на спорот и ги отфрли останатите нивни тврдења. На крајот, тој му нареди на жалителот да плати 16 БГН за судски трошоци. Судот ги опиша фактите утврдени погоре и продолжи како што следува:

„За да се соберат информациите кои се потребни за оваа статија, [жалителот] разговараше со родителите кои протестираа пред [инспекторатот за образование во Бургас]... Од нив тој дозна за тревогата која го испровоцира именувањето на [комисијата за проверка]. Тој разговараше со одговорното лице на [инспекторатот], [г-ѓа П.] и [други новинари] од Софија (чии имиња тој не ги откри), од кои дозна дека проверката открила голем број на прекршоци и дека се очекувало дека ќе има предлог до Министерот да изрече строги дисциплински казни за тужителите. [Жалителот] тврди дека тој [исто така] разговарал со заменикот обласен управител задолжен за образование, [г. Г.С.]. Сепак, на судењето [г. Г.С.] сведочеше дека неговиот разговор со жалителот се случил по, а не пред, објавувањето на статијата.

Друг сведок, колега на тужителите, [сведочеше дека] објавувањето на статијата имаше силно негативно влијание врз [нив], правејќи ги многу депресивни, загрижени и неспособни да ја работат својата работа со вообичаената доверба.

Врз основа на овие фактички наоди, судот ги дава следниве законски наоди:

1. Види ставови 13 и 19-23 од пресудата на Судот за случајот на *Касабова в. Бугарија* (бр. 22385/03, 19 април 2011 г.).

Во согласност со член 147 § 1 од [Кривичниот законик], прекршокот клевета се состои од ширење на штетни изјави за неког или припишување прекршок на него или на неа. ... Тужителите го обвинуваат [жалителот] за извршување на двата облици на прекршок – ширење на штетни изјави и припишување прекршок на нив. Тужителите и нивниот адвокат тврдат дека припишаниот прекршок беше земањето мито од деца, [во спротивно на] член 301 [од Кривичниот законик]. Со внимателно читање на статијата, судот утврди дека [жалителот] не им припишал прекршок на тужителите. Статијата не содржи какви било тврдења дека тужителите земале мито. Нејзиниот прв дел (вклучувајќи ги и заглавјата) наведува дека тужителите би биле казнети со дисциплинско разрешување за примање мито. [Жалителот] не ја коментирал соодветноста на наводната претстојна казна, а во вториот дел од статијата опишува на релативно детален начин за фактите на проблемот кои смета дека би ја создале основата за казните. Овие факти не вклучуваат земање мито. Тој тврди дека незаконскиот прием на учениците бил овозможен со правење на лажни медицински документи од страна на д-р [Н.П.] и дека тужителите се потпреле на овие документи без да ја проверат нивната точност. Земени заедно овие делови од статијата водат кон заклучокот дека [жалителот] не наведува дека тужителите земале мито. Соодветно на тоа, судот го прогласува за невин по обвинението за припишување на прекршок. Затоа, не е потребно да се разгледуваат доказите и фактите кои наведуваат на извршување на таков прекршок, или сигурноста [на жалителот] ... дека тоа се случило.

[Жалителот], сепак, го извршил другиот облик на [клевета]. Во оваа статија [тој] раширил штетна фактичка изјава, имено дека тужителите би биле казнети со дисциплинско разрешување за земање мито за прием на децата во елитните средни училишта во Бургас. Штетниот карактер на оваа изјава е мета-правна карактеристика. Законот не ја образложува содржината на овој поим. Заради ова, дали или не одредена околност е штетна мора да се утврди врз основа на [јавно мислење]. Отпуштањето на некој поединец од службеното работно место за примање мито вообичаено се гледа како знак за нискиот морал на тој поединец. Соодветно на тоа судот прифаќа дека раширената изјава е штетна.

Во согласност со член 147 § 2 [од Кривичниот законик], [оние кои даваат наводни клеветнички тврдења] не треба да се казнуваат ако тврдењата се докажат како вистинити. Ова значи дека клевета е извршена само ако штетните изјави кои се раширени се невивинити. Во конкретниот случај, тоа е така. Утврдено е дека тужителите не се отпуштени од работа, туку [единствено] опоменати дека би можеле да се соочат со отпуштање и дека ова не се случило на 11 септември 2000 год. Сепак, поважно е да се истакне дека основите за дисциплински казни не се земањето на мито, туку прекршоците опишани во извештајот на комисијата за проверка и во причините за наредбите кои наметнуваат дисциплински казни.

Невивинитата штетна изјава беше раширена преку објавување на статијата во „Сега“. Добро е познато и неспорно [од странките] дека овој весник се продава на територијата на [целата држава]. Затоа, судот прифаќа дека е присутен отежнувачкиот елемент од член 148 §§ 1 (2) и 2 [од Кривичниот законик].

Невивинитата штетна изјава која е раширена беше поврзана со спроведувањето на задолженијата на тужителите. Како членови на комисијата за прием на ученици со хронични здравствени состојби и посебни образовни потреби, тие беа „јавни службеници“ во рамките на значењето [на Кривичниот законик]. Затоа, судот прифаќа дека [исто така] е присутен отежнувачкиот елемент од член 148 §§ 1 (3) и 2 [од Кривичниот законик].

Невивинитата штетна изјава не беше раширена во јавноста. Фактот дека прекршокот беше окарактеризиран [дека е извршен преку печатениот медиум, го оневозможува фактот дека истиот е извршен јавно]. Штетна изјава се смета дека е раширена во јавноста ако тоа е направено во присуство на неколку лица, при што ширењето на информацијата во печатениот медиум ... не вклучува директен контакт помеѓу лицето кое ја дава

СЛУЧАЈОТ БОЖКОВ ПРОТИВ БУГАРИЈА,

информацијата и оние кои истата ја примаат. Затоа, судот го прогласува [жалителот] за невин за [ширење на штетна изјава во јавноста] во спротивно на член 148 §§ 1 (1) и 2 во врска со член 147 § 1 [на Кривичниот законик].

Одбраната го оспорува постојењето на „кривична намера“. Таа тврди дека [жалителот] не бил свесен дека изјавите кои ги дал биле невистинити. Исто така, според одбраната [жалителот] верувал дека тужителите земале мито во извршувањето на нивните задолженија како членови на комисијата. Ова верување било засновано на објективни факти. Овие аргументи се неумесни и не треба да се разгледуваат од страна на судот, бидејќи во оспорената статија [жалителот] не тврдел дека тужителите земале мито. Гледано од оваа перспектива, без разлика дали [жалителот] верувал дека е земено мито е неважно. Она што е битно е дали [жалителот] бил свесен за невистинитоста на [тврдењето] дека на денот на објавувањето на статијата, Министерот за образование и наука ... на тужителите ќе им изрече дисциплинска казна „отпуштање“ врз основа на фактот дека тие земале мито од болни деца. Ова е така бидејќи, [според судската пракса на Врховниот касационен суд] „кога [новинар] правилно ја проверил вистинитоста на информацијата во согласност со утврдената новинарска пракса [и] внатрешните необврзувачки правила на соодветниот весник или издавачка куќа“, со употреба на изворите кои се на располагање во пракса, [тој или таа може да се каже дека дејствувал] на професионален начин и совесно, што ја исклучува кривичната и граѓанската одговорност за клевета ([цитат]). Не е утврдено дека [тужителот дејствувал] на професионален начин и совесно. Ниту еден од изворите кои ги употребил не дал информации за таа цел. Информациите кои [тој] ги добил од директорот на инспекторатот, [г-ѓа П.] и [други новинари] од Софија посочија дека на крајот на проверката, комисијата именувана од страна на Министерот сакаше да предложи тужителите да бидат подложени на строги дисциплински казни (на неодредена основа). Пред објавувањето на статијата [жалителот] не разговарал со заменикот обласен управител, [г. Г.С.]. Разговорите спроведени со родителите на децата [кои не биле примени] не би можеле да му дадат на [жалителот] веродостојни информации како за мерките за внатрешна контрола предвидени од Министерот, така и за основите за нивно преземање. Во периодот на објавување не постоел ниту еден извор кој му посочувал на [жалителот] дека тужителите би биле отпуштени како резултат на дисциплинска мерка или дека основата дадена од Министерот за тоа би била земање мито. Затоа судот смета дека [жалителот] ја сфатил невистинитоста на штетните изјави кои ги раширил и затоа прекршокот бил намерен. [Прекршокот на клевета] не бара клеветените лица да ја поднесат штетата. Анти-општествените последици од такво дејство се појавуваат едноставно од ширењето на штетните изјави. Со објавувањето на неговата статија [жалителот] имал намера да го стори токму тоа - да ги објави невистинитите штетни изјави на неограничен број на луѓе. Прекршокот бил извршен со директна намера бидејќи [жалителот] бил свесен за анти-општествениот карактер на неговото дело и сакал да се појават негативни последици од него...

Општо земено, судот смета дека [жалителот] извршил прекршок во однос на секој од тужителите според член 148 §§ 1 (2) и (3) и 2 во врска со член 147 § 1 [од Кривичниот законик]. (Четириите прекршоци беа извршени [со едно дело].) Казната за таков прекршок е парична казна во висина од пет до петнаесет илјади левови и јавна опомена. [Жалителот] не бил осуден за прекршок за кој имало јавно гонење ...и прекршоците не предизвикале материјална штета. [Затоа, случајот спаѓа под] член 78а [од Кривичниот законик], и кривичната одговорност на [жалителот] треба да се замени со административна парична казна од 500 БГН до 1,000 БГН.

За да се одреди износот на паричната казна, судот ...ги зема предвид олеснителните и отежнувачките околности. [Жалителот] не е докажано дека извршил други прекршоци, т.е. тој не покажува тенденции за кривични дела и нивото на ризик кој тој го претставува за општеството е низок. И покрај постојењето на два дополнителни елементи за подобност (што само по себе е отежнувачки фактор), нематеријалната штета претрпена од тужителите како резултат на прекршокот е занемарлива (види подолу повеќе за оваа точка).

[Жалителот] негира дека сторил нешто лошо, што е негово право, но истовремено обезбеди детални објаснувања за случајот и практична соработка при утврдување на вистината. Заради овие причини, судот смета дека преовладуваат олеснителните околности и ја утврдува казната за секој прекршок на минималниот износ, имено 500 БГН.

Тврдењата на тужителите за штетите се добро основани бидејќи во сите случаи ширењето на невистинити изјави ја оцрнува добрата репутација на лицата поврзани со наводните факти. Според оддели 45 и 52 [од Актот за обврски и договори од 1951 год.] надоместокот [за нематеријална штета] мора правично да се утврди од страна на судот. Судот смета дека износот од 5,000 БГН кој го бара секој од [тужителите] би бил износ до правичен надоместок за нематеријалната штета која е претрпена од нив како резултат на оцрнување на нивното име. Сепак, [жалителот] не е должен да го плати целиот износ. Покрај невистинитите штетни изјави, во неговата статија [тој] исто така известувал за вистинити штетни изјави, во однос на кои тој не понесува никаква кривична или граѓанска одговорност. Статијата нагласува дека тужителите извршиле прекршоци кои довеле до незаконско примање на деца во горе-наведените средни училишта. Овие факти се вистинити. Нивното објавување од страна на [жалителот] е законско, бидејќи со нивното објавување тој го искористувал своето уставно право да бара и дава информации и да им помага на другите граѓани да го користат нивното уставно право да прима информации (член 41 § 1 ... од Уставот).

Доказите собрани во случајот водат до заклучок дека репутациите на [тужителите] претрпеле главно како резултат на вистинити факти кои биле пренеси од страна на [жалителот]. [Соодветните прописи] утврдуваат постапка со која Државата [во согласност со нејзините уставни обврски] поттикнува образование, создавајќи услови за професионална обука на деца со посебни потреби или здравствени состојби. Бидејќи оваа активност е уставна обврска на државата, нејзиното спроведување во строга усогласеност со соодветните правила е од огромно значење. Гледано од друга перспектива, кога спроведувањето на оваа активност е нарушена од серија сериозни прекршоци и ова довело до незаконско примање на ученици на штета на други ученици кои имаат признати здравствени состојби или потреби, овие прекршоци неизбежно водат кон загуба на добрата репутација на засегнатите службеници. Заради ова, судот смета дека репутациите на [тужителите] претрпеле како резултат на нивните сопствени противзаконски однесувања. Кога давањето на информации за овој [жалител] отишло предалеку – задно со вистинитите штетни изјави, тој дал невистинитата изјава за претстојните казни и основите за нив. Како резултат на тоа, репутациите [на тужителите] дополнително претрпеле, но не материјално, бидејќи дури иако [жалителот] не кажал каква казна би била наметната од страна на Министерот, репутациите [на тужителите] секако многу би биле нарушени. [Жалителот] е одговорен единствено за нематеријалната штета која се појавила од ширењето на невистинитите штетни изјави. Во поглед на горенаведеното, судот смета дека правичен износ на надоместокот е 100 БГН за секој [тужител]. Остатокот од граѓанските тврдења се неосновани и се отфрлаат.“

19. Во одлука од 13 март 2003 год., Окружниот суд во Поморие му нареди на жалителот да ги плати трошоците на тужителите, кои изнесуваат 300 БГН.

2. Постапките пред Окружниот суд во Бургас

20. И жалителот и тужителите поднесоа жалби. Жалителот тврдеше, меѓу другото, дека започнувањето на кривична постапка против тужителите за обвиненија за мито значи дека постојат основи за сомневање дека тие извршиле такви прекршоци и дека тој оправдано го споменал фактот во статијата.

СЛУЧАЈОТ БОЖКОВ ПРОТИВ БУГАРИЈА,

21. Окружниот суд во Бургас (*Бургаски окрџен сџд*) ја слушна жалбата на 4 јули 2003 год.

22. Во конечната пресуда од 23 јули 2003 год., тој ја потврди пресудата и казната за жалителот, но го зголеми надоместокот на штетите, наредувајќи му на жалителот да плати 1,000 БГН на секој од тужителите. Окружниот суд исто така ја потврди наредбата за помошните трошоци од понискиот суд. Во неа, во делот кој е соодветен, беше наведено како што следува:

“ ...

Во врска со доказите ... дека пресудата [на понискиот суд] е неоснована и прекршувајќи го материјалното право: Жалбата наведува дека кривичните постапки беа поведени против тужителите под обвиненија за мито прекршувајќи го член 302 § 1 од [Кривичниот законик] и дека заради ова [жалителот] не може да се смета дека намерно дал невестинити и штетни тврдења. Сепак, може да се види од образложението на [понискиот суд] дека [жалителот] беше ослободен од обвинението за припишување на прекршок за мито на тужителите. Образложението [на понискиот суд] за таа точка е целосно прифатено од овој суд и, соодветно на тоа, приговорите дека пресудата [на понискиот суд] е неоснована или го крши материјалното право не повикуваат дополнителна расправија.

Судот смета дека казните кои му се изречени на [жалителот] се соодветно утврдени. [Понискиот суд] правилно ја замени кривичната одговорност [на жалителот] [според] член 78а од [Кривичниот законик] со парични казни во минимален износ кои се дозволени со закон, имено 500 БГН за секој прекршок, земајќи го предвид недостатокот на кривично досие или други анти-општествени дејства [на жалителот], пониското ниво на ризик [што тој го претставува] за општеството, [и] неговите детални образложенија за фактите од случајот. Во образложението судот наведе дека нематеријалната штета претрпена од тужителите е незначителна. Тој став не го дели [овој суд]. Спротивно на материјална штета, нематеријалната штета предизвикана преку кривично дело не треба да се земе предвид за утврдување на казната. Нематеријалната штета претрпена од жртвите на кривичното дело е строго индивидуална и треба да се земе предвид единствено за целите на утврдување на износот на надоместокот, а не за квантумот и видот на казната. Сепак, [овој суд] смета дека минималните казни изречени за [жалителот] ќе бидат [доволни за] понатамошно исполнување на целите на казната, како што е предвидено со [Кривичниот законик]. Затоа судот смета дека овој дел од [пресудата на понискиот суд] треба да се потврди.

Што се однесува до граѓанските тврдења за надоместок за нематеријална штета:

Судот смета дека се несоновани барањата на тужителите за зголемување на износот на надоместокот до 5,000 БГН за секој од нив. Вистина е дека тужителите претрпеле нематеријална штета – дамка врз нивните репутации, загрижени за нивната професионална положба и добар углед – како резултат на прекршоците врз нив. [Понискиот суд], сепак, правилно наведе во неговото образложение дека статијата [на жалителот] дала штетни факти кои се вистинити, имено дека тужителите извршиле прекршоци во нивната работа, што довело до незаконско примање на деца во средни училишта и кои биле позначајни од фактот дека тужителите би биле отпуштени од работа. Заради тоа, судот смета дека [понискиот суд] со право не ги дозволил граѓанските барања во целост. Сепак, од аспект на [судот], надоместоците кои [понискиот суд] ги направил се премногу мали. Износот од 100 БГН за секој од [тужителите] не може да го поправи нивното страдање кое произлегува од навредата на нивното достоинство. Земајќи го предвид начинот на кој е извршен прекршокот – ширење на штетните тврдења во печатено издание кое се продава во целата земја, со тоа привлекувајќи внимание врз нив од голем број на луѓе -, [како и] негативното

влијание кое го имаше врз менталната состојба, здравјето и капацитетот за работа на тужителите ..., овој суд смета дека би било праведно да се даде надоместок на тужителите од 1,000 БГН за секого. Овој дел од пресудата [на понискиот суд] треба затоа да се измени, со зголемување на износот кој [жалителот] треба да го плати на тужителите до 1,000 БГН за секој од нив во однос на нематеријалната штета.

Во врска со трошоците за постапките:

Во одлука од 13 март 2003 год., [понискиот суд] му нареди на жалителот да ги плати трошоците на тужителите, кои изнесуваат 300 БГН. [Жалителот] се прогласил за невин по обвинението за припишување на прекршок и за обвинението според член 148 §§ 1 (1) [и 2] од [Кривичниот законик]. Според [соодветните одредби од Законот за кривична постапка], тој мора соодветно да го поднесе целиот трошок во врска со давачките за кој е прогласен за виновен... Сепак, според ставот на овој суд, [понискиот суд] правилно му наредил на жалителот да ги плати трошоците за случајот во целост, бидејќи тужителите се исто така приватни странки и во пракса на судот е во таквите случаи да ги даде надоместоците во целост. ...”

3. Плаќањето на казната, штетите и трошоците

23. Во 2003 год. властите издадоа постапки за спроведување против жалителот за наплата на казната. Тие постапки беа завршени на 2 април 2008 год. по наплатата на казната, плус камата, во целост. Вкупниот износ кој беше платен од жалителот беше 2,229,71 БГН.

24. Во 2003 год. четворицата тужители исто така издадоа постапки за спроведување против жалителот за наплата на штетите и трошоците кои како надоместок им беа доделени на нив. Износите беа платени од „Сега“ помеѓу февруари 2004 год. и април 2005 год. Весникот ги поврати платените износи со одбивање од платата на жалителот. Вкупниот платен износ на овој начин беше 7,621,04 БГН.

Д. Други настани

25. На 3 април 2001 год. член на Парламентот службено го распраша Министерот за образование и наука за проблемот. На 9 април 2001 год. Министерот одговори, велејќи, меѓу другото, дека службениците кои се прогласени за виновни за извршување на прекршоци на постапката за прием се казнети со дисциплински мерки и дека Министерството не било надлежно да започне кривична постапка, што е должност на органите на прогонот.

26. На 3 јули 2002 год., друг новинар кој ја покривал приказната, г-ѓа К. Касабова², заедно со тројца службеници од Министерството за образование и наука, сведочеше за аферата со „болни деца“ пред Постојаниот комитет за жалби и поплаки на Националното собрание. На крајот од сослушувањето Комитетот едногласно одлучи да го испрати материјалот до органите на прогонот во Бургас, со цел можно поведување на кривична постапка против г-ѓа

2.Види пресуда на Судот во случајот *Касабова* (наведено погоре).

СЛУЧАЈОТ БОЖКОВ ПРОТИВ БУГАРИЈА,
Т.К., г-ѓа А.М., г. Р.Е. и г. Г.Д., прашувајќи го Министерот за здравство дали одговорните лекари биле казнети и прашувајќи го Министерот за образование и наука дали се изречени казни за г-ѓа Т.К., г-ѓа А.М., г. Р.Е. и г. Г.Д. и дали казните соодветствуваат со работните места на кои тие работат.

II. СООДВЕТНО ДОМАШНО ЗАКОНОДАВСТВО

A. Устав

27. Соодветните одредби од Уставот од 1991 год. се следни:

Член 32 § 1

„Приватниот живот на граѓаните е неповредлив. Сите граѓани имаат право на заштита од незаконско вмешување во нивниот приватен или семеен живот и од прекршувања на нивната чест, достоинство и репутација“.

Член 39

„1. Секој има право да изрази мислење или да го објави преку зборови, без разлика дали е во пишана или устна форма или слики, или на кој било друг начин.

2. Ова право не се користи на штета на правата и репутацијата на другите, или за поттикнување на насилна промена на уставно уредениот поредок, за извршување на кривично дело или непријателство или насилство врз кој било“.

Член 40 § 1

„Печатените и другите масовни медиуми се слободни и не подлежат на цензура“.

Член 41

„1. Секој има право да бара, добива и дава инфомрации. Користењето на тоа право не смее да се насочи против правата и доброто име на другите граѓани или против националната безбедност, јавниот ред, јавното здравје или моралите.

2. Граѓаните имаат право да добиваат информации од државните органи или агенции за кој било проблем од законски интерес за нив, освен ако информацијата не е државна тајна или тајна заштитена со закон или таа лвијае врз правата на другите“.

Член 57 § 2

„Правата не се злоупотребуваат, ниту се користат на штета на правата или законските интереси на другите“.

Б. Кривичен законик

28. Член 147 од Кривичниот законик од 1968 год., во сила од март 2000 год., предвидува како што следува:

„1. Секое лице кое шири штетна фактичка информација за друго лице или му/и припишува прекршок на него или на неа се казнува за клевета со парична казна во висина од три до седум илјади левови, како и со јавна опомена.

2. Извршителот не се казнува доколку тој или таа ја докаже вистината на кажаната изјава или обвинување“.

29. Ако клеветата е извршена преку печатен медиум, или ако клеветените страни се јавни службеници кои ги извршуваат нивните задолженија, се казнува со казна во висина од 5,000 БГН до 15,000 БГН, како и со јавна опомена (член 148 §§ 1 (2) и (3) и 2, во сила од март 2000 год.). Од март 2000 год. сите примери за клевета се прекршоци кои приватно се гонат (член 161, во сила од март 2000 год.). Во 1998 год. член 148 се соочи со предизвик за неуставност, со одлука на Уставниот суд која зголемените казни, каде клеветените страни беа јавни службеници, не ја ограничува несразмерно слободата на изразувањето (реш. № 20 от 14 јули 1998 г. по к. д. № 16 от 1998 г., обн., ДВ, бр. 83 от 21 јули 1998 г.).

30. Кривичната намера за прекршокот на клевета може исто така да е директна намера или индиректна намера (непромеисленост), не пропуст (член 11(4)). Кривичната намера, во облик на намера или непромисленост, е основен елемент на секој кривичен прекршок (член 9 § 1 и член 11 §§ 1, 2 и 3).

31. Во пресуда од 26 мај 2000 год. (реш. № 111 от 26 мај 2000 г. по н. д. № 23/2000 г., ВКС, II н. о.) Врховниот касационен суд тврдеше дека пред објавувањето, новинарите ги провериле своите информации во согласност со праксата утврдена во професијата или со внатрешните правила на соодветниот медиум, со употреба на изворите кои се на располагање во праксата, тие не можат да се обвинат дека дејствувале своеволно, па дури и небрежно и не се виновни за клевета. Тој продолжи тврдејќи дека како резултат на придружната природа на граѓанска тужба, општото правило на прекршочното право дека вината се претпоставувала не можеше да се примени за испитување на прекршочните тврдења во кривичните постапки за клевета. Во тие постапки, правилата со кои се регулира вината како елемент на кривичното дело клевета беа оние на кривичниот закон. Судот исто така тврдеше дека според бугарското законодавство, строга одговорност не би можела да се примени во однос на клеветата и се повика на уставното начело дека јавните службеници беа предмет на пошироки ограничувања на прифатлив критицизам отколку приватните поединци.

32. Член 78а § 1, во сила во соодветното време, им даде задача на судовите да ја заменат кривичната одговорност на осудените лица со административна казна – парична казна во висина од 500 до 1,000 левови – ако (i) прекршокот за кој се обвинети се казнува со казна до две години затвор или помала казна, во однос

СЛУЧАЈОТ БОЖКОВ ПРОТИВ БУГАРИЈА,
на намерен прекршок, (ii) претходно не биле осудувани за прекршок за кое има јавно гонење и нивната кривична одговорност претходно не била заменета со административна казна и (iii) материјалната штета предизвикана од кривичното дело била надоместена. Административната казна не може да биде повисока од кривичната казна предвидена за прекршокот (член 78а § 5). Заедно со казната, судот би можел да наметне професионална дисквалификација во траење до три години, ако таквата казна е предвидена за прекршокот (член 78а § 4).

III. СООДВЕТНИ МЕЃУНАРОДНИ МАТЕРИЈАЛИ

33. На 4 октомври 2007 год. Парламентарното собрание на Советот на Европа донесе Резолуција 1577 (2007 год.), „Кон декриминализација на клеветата“, во која ги повика земјите-членки, меѓу другото, да гарантираат дека нема злоупотреба на кривичните постапки за клевета (точка 17.2); да ја отстранат секоја зголемена заштита на јавните личности од своето законодавство за клевета (точка 17.6); да обезбедат дека според нивното законодавство, лицата кои се гонат за клевета имаат соодветни средства за да се заштитат, особено средства засновани врз утврдување на вистината на нивните тврдења и врз општиот интерес (точка 17.7); да воспостават разумна и сразмерна максима за надоместување на штета и камата во случаите на клевета за да не се стави под ризик валидноста на обвинетиот медиумски орган (17.8); и да обезбеди соодветни правни гаранции за спречување на надоместоци на штети и камати кои не се сразмерни на реалната повреда (точка 17.9).

ЗАКОН

I. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 10 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

34. Жалителот се жалел според член 10 од Конвенцијата за неговото обвинение и казна затоа што ја напишал спорната статија.

35. Член 10, во делот кој е релевантен, гласи:

„1. Секој има право на слобода на изразување. Ова право опфаќа слобода на мислење и примање и давање информации и идеи без мешање на јавните власти и без оглед на границите. ...

2. Искористувањето на овие слободи, бидејќи тоа со себе носи задолженија и одговорности, може да подлежи на таки формалности, услови, ограничувања или казни, како што се пропишани со закон и се потребни во едно демократско општество, во интерес на националната безбедност, територијален интегритет или јавна безбедност, за спречување на неред или криминал, за заштита на здравјето или моралот, за заштита на репутацијата или правата на другите, за спречување на објавување на информации добиени во доверба или за одржување на авторитетот и непристрасноста на судството“.

А. Поднесоци на странките

36. Владата укажа дека жалителот ја објавил својата статија без соодветно новинарско истражување. Тие ги наведоа причините дадени од Окружниот суд во Поморие и тврдеа дека двете нивоа на надлежност, по претходно целосно земање предвид на доказите од странките до постапките за клеветата и нивните докази, го утврдија делумно тврдењето, давајќи причини кои се целосно усогласени со судската пракса. Владата привлече внимание на фактот дека четворицата службеници искористиле надомест на штета кој е на располагање на секој поединец кој претрпел клеветата. Од нивен аспект, таа исто така тврдеше дека судовите ја игнорирале кривичната одговорност на жалителот и едноставно наметнале административна казна врз него. Надоместоците на штета исто така беа во разумен сооднос на повредата на репутациите на тужителите. Исто така вредеше да се напомене дека органите на прогонот ја прекинале кривичната истрага против службениците како резултат на недостатокот на докази дека побарале или земале мито. Затоа, вмешувањето било сразмерно и оправдано.

37. Жалителот не се сложил. Тој посочи на неколку фактори кои неговата пресуда ја правеа несразмерна. Тој известувал за работа од голема важност за јавноста, имено за корупција. Органите дејствувале тајно и без желба да откријат информации за проблемот, што создало потреба тој да се вклучи во поагресивно известување. Тој бил обвинет за фактичка неточност што тој не можел да ја избегне дури и по потврдувањето на неговата приказна во согласност со добрата новинарска пракса. Тврдењата дека наводно се земало мито имале сигурна основа, имено високиот број на неправилности во постапката за прием и тврдењата на родителите чии деца не биле примени. Тие тврдења се покажале како веродостојни и беа прилично прецизни. Фокусот на неговата кратка статија беше повеќе на известување за протестот на родителите и истражувањето на Министерството за образование и наука. При пишување на статијата, тој се потпрел на интервјуа со родители и ученици и на информации од колеги и од директорот на инспекторатот за образование.

38. Жалителот понатаму укажа дека казните кои му се наметнати се прекумерни; навистина, самиот факт за неговото обвинение е несразмерен. Причините кои беа дадени од националните судови беа делумно несоодветни и недоволни. Тие судови се фокусираа целосно на внатрешната истрага од страна на Министерството за образование и наука и во целост ги занемарија информациите од родителите. Таквиот пристап ја занемари улогата на печатениот медиум и контекстот во кој оваа статија е објавена. Порај јавните протести од страна на родителите, властите не беа многу активни во истрагата на неправилностите во процесот на прием на учениците, што ги направи помалку сигурен извор во тој поглед. Затоа, за жалителот беше целосно правдано да се потпре на информациите од родителите. Ова, заедно со големиот број на неправилности, разумно би можело да се протолкува како индикација за корупција. Исто така, статијата точно наведе дека во времето на пишувањето не била донесена конечна одлука за тоа како да ги казни четворицата службеници. Напишана е под временски притисок, но со разумно внимание и врз основа на темелно пронаоѓање на факти.

СЛУЧАЈОТ БОЖКОВ ПРОТИВ БУГАРИЈА,

Б. Проценка на судот

39. Судот смета дека оваа жалба не е очигледно неоснована во рамките на значењето на член 35 § 3 (а) од Конвенцијата или недопуштена врз која било основа. Затоа мора да се прогласи за допуштена.

1. Дали имало мешање и дали било „пропишано со закон“ и дали се стреми кон законска цел

40. Не беше спорно дека обвинението на жалителот, заедно со наредбата за наплата на штета, претставуваше вмешување – во облик на „казна“ – во неговото право на слобода на изразување. Ниту пак беше оспорено дека ова вмешување беше „пропишано со закон“, поточно членовите 147 и 148 од Кривичниот законик (види ставови 28 и 29 погоре) и беше со цел да ја заштити „репутацијата или правата на другите“ во рамките на значењето на член 10 § 2 од Конвенцијата.

2. „Потребно во демократско општество“

(а) Општи фактори

41. Доказите кои ги даде Судот се концентрираа на прашањето дали вмешувањето било „потребно во едно демократско општество“ за да се постигне таа цел. Утврдувањето дали ова е така мора да се заснова на следните општи начела кои произлегуваат од судската пракса (види, меѓу другите власти, *Кумпања и Мазаре против Романија* [ВС] бр. 33348/96, §§ 88-91, ЕСЧП 2004-XI, со дополнителни упатувања):

(а) Тестот за „потреба во едно демократско општество“ бара од Судот да утврди дали вмешувањето соодветствувало со општествената потреба на печатениот медиум. Договорните земји имаат одредена маргина на почитување при проценувањето дали постои таква потреба, но тоа оди заедно со европскиот надзор, опфаќајќи ги и законодавството и одлуките кои истото го применуваат, дури и оние кои се носат од независните судови. Затоа, судот е овластен да дава конечна одлука дали едно „ограничување“ е помирливо со сободата на изразување како што е заштитено со член 10.

(б) Задачата на судот во користењето на неговата надзорна функција е да не го заземе местото на надлежните домашни судови, туку наместо тоа, во согласност со член 10, да ги прегледа одлуките кои се донесени во согласност со моќта на почитувањето. Ова не значи дека надзорот е ограничен на утврдување дали обвинетата земја го искористила своето дискреционо право разумно или со добра намера; она што судот треба да го направи е да го разгледа вмешувањето кое е обжалено врз основа на случајот во целост, вклучувајќи ја содржината на изјавите против жалителот и контекстот во кој тој или таа истите ги дал/дала.

(в) Поточно, Судот мора да утврди дали причините кои ги даваат националните органи за оправданост на вмешувањето се соодветни и доволни и

дали преземената мерка е сразмерна на законските цели кон кои се стреми. При тоа, Судот мора да се увери дека националните органи, засновајќи се на прифатлива проценка на соодветните факти, ги примениле стандардите кои се во согласност со начелата наведени во член 10.

(г) Судот мора исто така да потврди дека домашните власти одржуваат праведна рамнотежа помеѓу заштитата на слободата на изразување како што се предвидува во член 10 и заштитата на репутацијата на оние против кои се дадени наводните тврдења, право кое, како аспект од приватниот живот, е заштитено со член 8 од Конвенцијата.

42. Дополнителен важен фактор во тековниот случај е виталната улога на „јавен чувар“ која ја изведува печатениот медиум во едно демократско општество. Иако не смее да премине одредени граници, особено во однос на репутацијата и правата на другите, неговата улога е секако да дава – на начин доследен со неговите обврски и одговорности – информации и идеи за политички прашања и за други работи од општ интерес (ибид., § 93, со понатамошни упатувања). Судот мора да примени најстрог надзор кога, исто како и овде, санкциите кои се наметнуваат од страна на некој национален орган се способни да го обесхрабрат учеството на печатените медиуми во дебати за работи кои се законски интерес на јавноста (види, меѓу другите власти, *Тонсбергс Блад А.С. и Хауком против Норвешка*, бр. 510/04, § 88, ЕСЧП 2007-III).

43. Судот исто така забележува дека статијата во однос на која жалителот бил осуден и казнен известувала за факти во врска со наводните неправилности и корупција при примањето на учениците во средните училишта (види став 12 погоре). Нема сомнеж дека ова е прашање од значаен јавен интерес, кое дури и предизвика парламентарни дебати и сослушувања пред парламентарниот комитет (види ставови 25 и 26 погоре), и дека објавувањето на информации за тоа претставуваше интегрален дел од задачата на медиумите во едно демократско општество.

44. Треба исто така да се забележи дека поединците споменати во статијата беа јавни службеници, кои по правило Судот утврди дека се предмет на пошироки ограничувања на прифатлив критицизам отколку приватните поединци (види *Тома против Луксембург*, бр. 38432/97, § 47, ЕСЧП 2001-III; *Педерсен и Бадсгард против Данска* [ВС], бр. 49017/99, § 80, ЕСЧП 2004-XI; *Мамер против Франција*, бр. 12697/03, § 27, ЕСЧП 2006-XIII; и *Диундин против Русија*, бр. 37406/03, § 26, 14 октомври 2008 год.). Сепак, националните судови не беа во можност да го земат тоа предвид и наместо тоа мораа построго да го казнат жалителот (види ставови 18 и 22 погоре), бидејќи член 148 §§ 1 (3) и 2 од Кривичниот законик го третира официјалниот капацитет на жртвата на наводна клевета како автоматски отежнувачка околност (види став 29 погоре). Судот ќе се врати на ова прашање подолу.

СЛУЧАЈОТ БОЖКОВ ПРОТИВ БУГАРИЈА,

(б) Што се однесува до проценката дали жалителот дејствувал како одговорен новинар

45. Судот забележува, прво, дека жалителот бил ослободен од припишување на прекршок за земање мито на четворицата засегнати службеници и второ, дека тој признал дека изјавата во однос на која тој бил обвинет – дека службениците треба да се отпуштат од работа поради корупција – беше фактичка изјава која на крајот се докажа како неvistинита. Во тие околности, Судот не гледа причина да се впушта во детална анализа за начинот на кој националните судови им пристапувале на прашањата за товарот и стандардите на докажување (споредете *Касабова против Бугарија*, бр. 22385/03, §§ 58-62, 19 април 2011 год.). Неговото истражување наместо тоа ќе се фокусира на тоа дали судовите направиле прифатлива проценка за тоа дали жалителот дејствувал праведно и одговорно при собирање и објавување на спорните информации.

46. Во врска со тоа Судот забележува дека член 10 не гарантира целосно неограничена слобода на изразување дури и во врска со медиумска покриеност на работи кои се од сериозна важност за јавноста и кои се во врска со политичарите или јавните службеници. Под условите од неговиот втор став, искористувањето на оваа слобода со себе носи „задолженија и одговорности“, кои исто така се применуваат на печатените медиуми. Овие „задолженија и одговорности“ можат да имаат значење кога, како во тековниот случај, се напаѓа репутацијата на именуваните поединци и ги нарушува „правата на другите“. Заради „задолженијата и одговорностите“ кои се вродени во користењето на слободата на изразување, заштитата која се дава со член 10 на новинарите во врска со известувањето за прашања од општ интерес е предмет на одредбата тие да дејствуваат совесно со цел да обезбедат точни и веродостојни информации во согласност со етиката на новинарството (види, меѓу другите власти, *Бладет Тромзо и Стенсаас против Норвешка* [ВС], бр. 21980/93, § 65, ЕСЧП 1999-III). Навистина, во ситуации каде од една страна една фактичка изјава е дадена и не се дадени доволно докази за да ја поткрепат истата и од друга страна, новинарот разгледува проблем од вистински јавен интерес, потврдувањето дали новинарот дејствувал професионално и совесно станува најважно (види *Флукс против Молдавија* (бр.7), бр. 25367/05, § 41, 24 ноември 2009 год.).

47. Во неодамнешниот случај *Румјана Иванова*, Судот откри дека, во поглед на природата на тврдењето на жалителот (дека некој поединец се наоѓал на службен список преку одредени компании кои тој ги поседува), задачата тоа да се истражи и покаже дека не е неразумна или невозможна (види *Румјана Иванова против Бугарија*, бр. 36207/03, §§ 63-65, 14 февруари 2008 год.). Спротивно на тоа, природата на тврдењето во тековниот случај (дека четворицата тужители би биле отпуштени од работа поради земање мито) му отежна, ако не и му оневозможи на жалителот да обезбеди директна потврда за тоа (споредете со *Торгир Торгирсон против Исланд*, 25 јуни 1992 год., § 65 *ин фине*, *Серија А бр. 239*). Таа потешкотија се појави од два извори.

48. Прво, настанот на кој се однесуваше статијата се случува во иднината. Затоа, уште од почеток е невозможно жалителот да знае со сигурност кои дисциплински санкции би биле изречени за четворицата тужители и врз кои

посебни основи. Секако, тој би можел да ја надмине таа потешкотија едноставно со одложување на објавувањето. Сепак, работата на Судот не е да ги замени сопствените видувања со оние на печатениот медиум, што се однесува до соодветниот временски период на објавување на приказната. Веста е расипливо добро и одложувањето на објавувањето, па дури и за краток временски период, може да и ја одземе вредноста и интересот во неа (види *Обзервер и Гардијан против Обединетото Кралство*, 26 ноември 1991 год., § 60, Серија А бр. 216 и *Сандеј тајмс против Обединетото Кралство (бр. 2)*, 26 ноември 1991 год., § 51, Серија А бр. 217). Колку и да се однесувала приказната на процесот на прием во училиштата, не е неразумно истата да се објави пред почетокот на учебната година четири дена подоцна; Министерот ги изрече казните уште други десет дена по тоа (види став 10 *ин фине* погоре).

49. Второ, во периодот на објавување, властите сè уште немаа објавено каква било информација за резултатите од внатрешната истрага извршена од Министерството (види став 10 погоре). Недостатокот од такви информации, заедно со неспорното постоење на бројни неправилности при приемот на учениците, би можело да го натера жалителот да извести за се што е на располагање, вклучувајќи непотврдени информации (види, *мутатис мутандис*, Флукс (бр. 7), наведено погоре, § 44). Треба да се повтори во врска со тоа дека ситуацијата мора да се испита бидејќи таа се претстави на новинарот во материјално време, наместо во корист на ретроспектива (види *Бладет Тромзо и Стенсас*, наведено погоре, §§ 66 *ин фине* и 72).

50. Вистина е дека националните судови, во проценката дали жалителот постапил со кривична намера, ги испитал чекорите кои ги презел за да обезбеди точност на објавените информации и истите му биле недоволни (види ставови 18 и 22 погоре). Сепак, судовите не ги земаа горе-наведените работи предвид и превидоа други фактори кои беа еднакво соодветни за статијата и фактот што таа исто така вклучи точни тврдења за бројот на прекршоци на прописите за прием во училиштата кои беа извршени од страна на четирите службеници. Додека тие го третираа проблемот како ништо повеќе од околност оправдувајќи понизок надоместок на штета, Судот смета дека, во поглед на целокупното влијание на статијата (види *Кастелс против Шпанија*, 23 април 1992 год. § 48 *ин лимине*, Серија А бр. 236; *Перна против Италија [ВС]*, бр. 48898/99, § 47 *ин лимине*, ЕСЧП 2003-V; и *Тимпул Инфо-магазин и Ангел против Молдавија*, бр. 42864/05, § 35, 27 ноември 2007 год.), тој елемент беше еднакво соодветен за проценката дали жалителот постапил како одговорен новинар или не. Критериумот за одговорно новинарство треба да го признае фактот дека статијата како целина е тоа што новинарот го претставува на јавноста. Точно е дека жалителот можел да ја изрази спорната изјава на повнимателен начин, за да го потенцира фактот дека реалните дисциплински казни кои треба да се изречат на службениците и точната основаност за нив сè уште не е сигурна. Сепак, не треба да се занемари тоа што тој посочи дека „Министерот [би] донел решение за нивната судбина [тој ден]“ (види став 12 погоре) или дека статијата беше кратка блиц вест која бараше прецизни формулации. Затоа Судот не гледа причина да потврди дека жалителот постапил со желба да објави информации со несовесен превид на нивната точност. Навистина, тврдењата дадени од родителите кои протестираа, заедно со големиот број на неправилности во

СЛУЧАЈОТ БОЖКОВ ПРОТИВ БУГАРИЈА,
постапката за примање на ученици (види ставови 9 и 10 погоре) го направи барем веродостоен фактот дека проверката во врска со професионалното поведење на четирите службеници би можело да го покрене проблемот на корупција и да доведе до дисциплински санкции врз тие основи. Во врска со тоа, вредно е да се напомене дека органите на прогонот подоцна започнаа истрага во врска со службениците под сомнение за земање мито (види став 11 погоре).

51. Имајќи ги предвид наведените фактори, целиот контекст на случајот и важниот интерес на јавноста кој е вклучен во него, Судот е задоволен дека жалителот постапил како одговорен новинар. Тој посочува во врска со тоа дека ако националните судови применат премногу ригорозен пристап во оценката на професионалното поведење на новинарите, тие би можеле да се повлечат во голема мера од извршување на нивната функција да ја известуваат јавноста. Судовите затоа мораат да го земат предвид веројатното влијание од нивните пресуди не само врз поединечни случаи кои се изнесуваат пред нив, туку исто така и врз медиумите воопшто. Во овој случај, интересот на четворицата службеници во заштита на нивната репутација не беше доволен за да го надвлее виталниот интерес на јавноста да обезбеди информирана дебата за проблем кој е значаен за јавноста. Во тој поглед, значајно е тоа што, како што е посочено од страна на националните судови (види ставови 18 и 22 погоре)), поголемиот дел од штетата врз репутацијата на службениците не произлезе од неистинитото тврдење дадено од жалителот во однос на дисциплинските санкции кои беа изречени за нив, туку од негово прецизно известување за нивното незаконско однесување во процесот на прием во училиштата.

(в) Во врска со јачината на санкцијата

52. Иако врз основа на горе-наведените причини, Судот е на мислење дека обвинението на жалителот само по себе е несразмерно, смета дека е потребно исто така да ја испита јачината на санкцијата која е изречена врз него и за сразмерноста на штетите и трошоците кои му се наложени да ги плати.

53. Таа почнува со наведување дека додека употребата на санкциите од кривичниот законик во случаите на клевета не е сама по себе несразмерна (види *Радио Франција и други против Франција*, бр. 53984/00, § 40, ЕСЧП 2004-II; *Линдон Отчаковски-Лоренс и Џулај против Франција* [ВС], бр. 21279/02 и 36448/02, § 59, ЕСЧП 2007-XI; *Дуголечки против Полска*, бр. 23806/03, § 47, 24 февруари 2009; и *Саристо и други против Финска*, бр. 184/06, § 69 *ин лимине*, 12 октомври 2010 год.), природата и строгоста на казните кои се изречени се фактори кои треба да се земат предвид, бидејќи тие не смеат да го одвратат печатениот медиум од тоа да учествува во прашања од законски интерес за јавноста (види *Кумпана и Мазаре*, наведено погоре, § 111). Освен тоа, надоместокот на штетите за клевета мора да има разумна врска помеѓу сразмерноста на претрпената повреда на репутацијата (види *Толстој Милославски против Обединетото Кралство*, 13 јули 1995 год., § 49, Серија А бр. 316-Б и *Стил и Морил против Обединетото Кралство*, бр. 68416/01, § 96, ЕСЧП 2005-II). Навистина, тие точки се направени од Парламентарното собрание во неговата Резолуција 1577 (2007 год.) (види став 33 погоре).

54. Во овој случај, иако постапките започнаа како кривични, судот, при примена на член 78а од Кривичниот законик, отстапи од кривичната одговорност на жалителот и изрече само административна казна (види ставови 18 и 32 погоре). Во случајот *Румјана Иванова* Судот му придаде особено значење на тој фактор (види *Румјана Иванова*, наведено погоре, § 69). Сепак, не може да го занемари фактот дека можноста понудена од член 78а е очигледно достапна само еднаш, што значи дека, ако по втор пат е обвинет за клевета, жалителот најверојатно ќе се соочи со кривична казна.

55. Во кој било настан, Судот тврди дека вкупниот износ кој жалителот треба да го плати бил поважен фактор во смисла на можниот ефект на заладување на постапките врз него и други новинари. Четирите казни изречени врз него изнесуваа вкупно 2,000 БГН. Сепак, тој износ не треба да се земе изолирано, туку заедно со штетите – кои беа значително зголемени од Окружниот суд во Бургас (види став 22 погоре) – и трошоците кои им се надоместени на тужителите. Тие изнесуваа 4,000 БГН и 300 БГН соодветно, изнесувајќи вкупно 6,300 БГН (3,221,14 ЕУР) за плаќање. Тој износ, кој беше еднаков на повеќе од педесет и седум минимални месечни плати (110 БГН (56,24 ЕУР) во соодветниот период), требаше да се исплати само од жалителот (споредете со *Ворм против Австрија*, 29 август 1997 год., §§ 15 и 57, *Извештаи од пресуди и одлуки 1997-V*). За разлика од *Румјана Иванова*, каде Судот беше задоволен со тоа што 3,050 БГН се разумни во тие околности (види *Румјана Иванова*, наведено погоре, § 69), во тековниот случај тој тврди дека 6,300 БГН е прекумерен износ. Доказите кои се доставени од жалителот покажуваат дека тој со години се борел да плати во целост (види ставови 23 и 24 погоре и споредете со *Стангу у Скутелницу против Романија*, бр. 53899/00, § 56, 31 јануари 2006 год., и *Михаиу против Романија*, бр. 42512/02, § 71 *ин фине*, 4 ноември 2008 год.).

(д) Заклучок

56. Како заклучок, Судот тврди дека националните власти не дале доволни причини за вмешување во неговото право на слобода на изразување и му изрекле несразмерни санкции. Понатаму следи дека засегнатото вмешување не било „потребно во едно демократско општество“.

57. Затоа, имало повреда на член 10 од Конвенцијата.

II. ПРИМЕНА НА ЧЛЕН 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

58. Член 41 од Конвенцијата предвидува:

„Ако Судот смета дека имало повреда на Конвенцијата или на Протоколите кон неа и ако внатрешниот закон на засегнатата Висока договорна страна дозволува да се направи само делумна репарација на штетата, Судот, ако е потребно, дозволува правична отштета на повредената страна“.

A. Штета

59. Жалителот барал исплата на износите кои му е наредено да ги плати како парична казна, штетите за граѓанските побарувачи, трошоците и каматите. Според него, истите достигнале до 10,250 бугарски левови (БГН). Тој понатаму побарал 5,000 евра (ЕУР) во однос на нематеријалната штета.

60. Владата истакна дека барањата се превисоки. Од нивен аспект, наоѓањето на повреда беше доволна компензација за која било штета претрпена од жалителот.

61. Судот смета дека во однос на природата на повредата на член 10 од Конвенцијата, жалителот има право да ги поврати износите кои му било наредено да ги плати како казни, штетите и трошоците, плус камата (види *Лингенс против Австрија*, 8 јули 1986 год., § 50, Серија А бр. 103 и *Шариах и Њуз Верлагсгеселшафт против Австрија*, бр. 39394/98, § 50, ЕСЧП 2003-XI). Сепак, Судот наведува дека, во согласност со доказите поднесени од жалителот, вкупниот износ кој е платен од него достигнал 9,850,75 БГН, а не 10,250 БГН (види ставови 23 и 24 погоре). Затоа Судот му доделува на жалителот 9,850,75 БГН, плус данок кој би можел да се наплати.

62. Судот понатаму посочува дека доделување на надоместок во однос на нематеријалната штета е оправдано во овој случај. Проценувајќи врз правична основа, како што се бара според член 41, Судот на жалителот му го доделува целиот износ кој тој го бара (5,000 ЕУР), плус данок кој може да биде наплатен.

B. Трошоци и надоместоци

63. Жалителот барал исплата на 3,040 ЕУР направени со исплата на хонорари од неговиот адвокат за работа од педесет часови за постапките пред Судот, по 100 БГН на час. Тој поднесол договор помеѓу него и неговиот адвокат и листа за одработените часови. Тој побарал секој износ кој се доделува според ова поглавје да се исплати директно на неговиот адвокат.

64. Владата го оспори бројот на часови кој се бара, како и хонорарот за час работа кој е наплатен од страна на адвокатот на жалителот.

65. Според судската пракса, жалителите имаат право на исплата на нивните трошоци и надоместоци само доколку се покаже дека истите се реално и неопходно направени и се разумни во однос на квантумот. Во тековниот случај, земајќи ги предвид информациите кои ги поседува и горе-наведените критериуми, Судот смета дека е разумно да се додели износот од 2,500 ЕУР, плус данок кој може да биде побаран од жалителот. Овој износ треба да се плати директно на банкарската сметка на адвокатот на жалителот, г. Ј. Грозев.

В. Затезна камата

66. Судот смета дека е соодветно затезната камата да се заснова на маргиналната стапка на кредитирање на Европската централна банка, кон која треба да се додадат три процентни поени.

ЗАРАДИ ОВА, СУДОТ ЕДНОГЛАСНО

1. *Ја прогласува* жалбата за допуштена;
2. *Смета* дека имало повреда на член 10 од Конвенцијата;
3. *Смета*

(а) дека тужената држава треба да му ги плати на жалителот, во рок од три месеци од датумот на конечната пресуда, во согласност со член 44 § 2 од Конвенцијата, следните износи, кои треба да се претворат во бугарски левови по стапка која се применува на датумот на порамнувањето:

(i) 9,850,75 БГН (девет илјади осумстотини и педесет бугарски левови и седумдесет и пет стотинки), плус данок кој може да биде побаран да се плати во однос на материјалната штета;

(ii) 5,000 ЕУР (пет илјади евра), плус данок кој може да биде побаран да се плати, кои треба да се претворат во бугарски левови по стапка која се применува на датумот на порамнувањето, во однос на нематеријална штета;

(iii) 2,500 ЕУР (две илјади пет стотини евра), плус данок кој може да биде побаран да се плати од жалителот, кои треба да се платат директно на банкарската сметка на адвокатот на жалителот, г.Ј. Грозев, во однос на трошоците и надоместоците;

(б) дека од истекот на горе-наведените три месеци до порамнувањето се плаќа едноставна камата за горе-наведените суми по стапка еднаква на маргиналната стапка на кредитирање на Европската централна банка во текот на основниот период плус три процентни поени;

СЛУЧАЈОТ БОЖКОВ ПРОТИВ БУГАРИЈА,

4. *Го отфрла* остатокот од барањето на жалителот за правичен надомест.

Напишана на англиски јазик и објавена во писмена форма на 19 април 2011 год. во согласност со Правило 77 §§ 2 и 3 од Судскиот деловник.

Лоренс Ерли
Секретар

Николас Браца
Претседател